

GONDOLATOK TÁRHÁZA – Tehetséggondozás és olvasóvá nevelés a XXI. században címmel konferenciát szervezett a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Könyvtár.

2016-ban elkészült a könyvtár pedagógiai terve, melyben az egyik kitűzött feladat az intézmény tehetségpontként való működése. A könyvtár minőségbiztosítási folyamatában is fontos szerepet kap a gyermekek, fiatalok olvasásfejlesztése, olvasásra nevelése. A konferencia előadásai segítséget nyújthatnak ezeknek a célkitűzéseknek a megvalósításában a meghívott könyvtáros és pedagógus kollégák számára.

A konferenciát Vasné Borsos Beáta Bíborka, a könyvtár igazgatónője nyitotta meg és köszöntötte a résztvevőket. A program házigazdája és levezénylője Varga Lilla igazgatóhelyettes volt.

Dr. Balogh László, a Magyar Tehetséggondozó Társaság és a MATEHETSZ elnöke folytatta a megnyitót a tehetséggondozás fontosságának hangsúlyozásával. Előadása A korszerű tehetséggondozás szakmai kihívásait járta körbe. A nemzetközi tanácsok (Tehetség Világtanács 1975-ben, Európai Tehetségtanács 1987-ben) megemlézése után kihangsúlyozta az Európa Parlament 1994-es ajánlását, mely szerint: „A tehetségre és a tehetséges gyerekekre vonatkozó információkat széles körben el kell juttatni a pedagógusokhoz, **könyvtárosokhoz**, muzeológusokhoz, orvosokhoz, szociális munkásokhoz, szülőkhöz és az oktatásügy irányítóihoz.” Ezután a hazai változásokról adott tájékoztatást jogi, szabályozási és finanszírozási megközelítésben. Elmondása szerint 2009 óta a MATEHETSZ szervezésében közel másfél ezer szervezet akkreditált.

Balogh László nagy hangsúlyt fektetett a könyvtárak szerepére és lehetőségeire a tehetséggondozásban: **funkciója** alapján a könyvtár alapvető feladata a könyvtárhasználati ismereteken túl a hatékony tanulás technikájának, módszerének az elsajátítása és az információforrások használatának kialakítása. A könyvtárhasználati órák jellemzői a képesség- és kompetenciafejlesztés, értékközvetítés, gyakorlatorientáltság, tapasztalat- és élményszerzés, ezek elképzelhetetlenek a hagyományos tanítási keretek között. **Tehetséggondozás** oldalról komplex tehetségkeresés és -fejlesztés szükséges. Pedagógiai és pszichológiai módszerek, eszközök a tehetségfejlesztő programok megvalósításához: gazdagítás, dúsítás (kötelező tananyagon túllépő fejlesztés), gyorsítás (egyéni tempó biztosítása a haladáshoz), differenciált fejlesztés. Változatos keretek szükségesek a differenciált fejlesztésben. Elengedhetetlenek az egyéni fejlesztő programok, ezek megvalósításához a közreműködő szakemberek folyamatos együttműködése szükséges, ebben a könyvtárosoknak is fontos szerep jut.

Balogh László a következő feladatokat emelte ki még napjaink tehetséggondozásában:

- Esélyteremtés erősítése, komplex egyéni tehetségfejlesztő programok
- Szakemberek továbbképzése
- A gazdaság igényeinek elemzése
- A tehetségigéretnek felelősségtudatának erősítése

A második előadóként a Tehetségből vélt tehetséggondozó, **Szabó Krisztián** magyar sakkozó, nemzetközi nagymester mutatkozott be, aki már négy éves korától ismerkedett a sakkal. Szülei támogatták ebben, 8 évesen magántanuló, 9 évesen leigazolt játékos lett. Rengeteg felkészülés, edzés áll az eredményei mögött: 11-szeres magyar bajnok, 12 évesen világbajnok, 18 évesen nemzetközi nagymester. A példaképei Lékó Péter és Polgár Judit, akikkel jó kapcsolatot ápol. Sokat utazik külföldre, angolul beszél, sakk témájú folyóiratokba publikál.

Gyermekkori álma valósult meg azzal, hogy sakkiskolát alapított feleségével együtt. 40 iskolában tanítják a sakkot a saját rendszerük alapján. Magyar és külföldi tanítványai is vannak, pl. egy indiai tanítványa 14 évesen lett nagymester, vele elsősorban skype-on konzultál.

Jelenleg családi vállalkozásban tanít, amiben felesége mellett egy fiatal pár segíti őket. Rengeteget kell a gyerekekkel és a szülőkkel kommunikálni, több mint 800 gyerek jár ezekbe az iskolákba. Kiemelte a szülői segítség fontosságát a tehetséggondozásban, a bizalom és tisztelet meglétét egymás iránt.

Dr. Duró Zsuzsa tehetségfejlesztési szakértő, gyermekpszichológus a Tehetséges? Lehetséges! című előadásában a gyermek tehetségének kibontakozását, fejlődését járta körül. Fontosnak tartja, hogy a gyermek jól érezze magát és hasznos tagjává váljon a környezetének. Nélkülözhetetlen a család segítő szerepe és a nevelési, oktatási intézmény jó kiválasztása. A tehetség első jelei, mint pl. zene, mozgás elsődleges jeleinek felismerése és ennek fejlesztése nem mindegy milyen közegben történik. Tehetséges? Nem biztos, de mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az első lépéseiben segítsük. Már három éves korban megmutatkoznak az első jelek, de van, akinél csak később. A pedagógus példakép a gyermek szemében, nagyon fontos a szerepe, mert a kötődés egész életen át végigkísérheti. Fontos a belső motiváció. A könyvtár szerepét a könyvek megfelelő motiváltsággal való ajánlásában látja. Előfordulhat, hogy olyan téma iránt érdeklődik, ami nem életkorához való. A könyvtáros adja kezébe a könyvet, ne korlátozza. Ha túl sokat kérdez a gyermek, egy idő után elfogyhat a türelem, ekkor érdemes speciálisan irányítani.

A Renzulli- és a Mönks-féle tehetségmodellel szemléltette a tehetség fogalmát. Hangsúlyozta az inspiráló környezet fontosságát, többek között az értékadó könyvtárakét. Két könyve jelent meg a témához kapcsolódóan: Tehetséges gyerekekről mindenkinek és a Tehetségfejlesztés a családban.

Dr. Balázs Géza nyelvész professzor Most már tényleg vége a Gutenberg-galaxisnak...című előadásában az olvasás világában előforduló jelenségekre hívta fel a figyelmet. Problémás a szövegértés, gond van a kötelező olvasmányokkal, kevés könyvet vásárolnak az emberek és nem igen olvasnak. A könyvfesztiválokon ugyanakkor tömegek vannak, van a dedikálásnak vonzereje. Két kérdést tett fel a hallgatóságnak: Mennyire ajándék még a könyv? Milyen könyvet vinnél magaddal a lakatlan szigetre?

A Gutenberg-galaxistól eljutott a Poszt-Gutenberg-galaxisig, vagyis az elektronikus média korszakáig. A technológiák meghatározzák az emberek életét, az új kommunikációs médium gyökeresen átalakítja a társadalmi lét minden területét. Felgyorsult, jelszerűvé vált a kommunikáció.

Az olvasással ismereteket szerzünk, növeljük szókincsünket, kifejezési készségünket, gazdagítjuk fantáziánkat, konfliktusokra kapunk megoldásokat. Napjainkban könyv helyett e-bookon, okostelefonon olvasnak. Megszűnt az olvasás kényszere az interneten való gyors információhoz jutás miatt. Csökkent az olvasás, mint kikapcsolódás és szórakozás. Lesz az olvasásnak jövője?- tette fel kérdésként. Ehhez nyelvstratégiai és művelődéstratégiai cselekvési programra van szükség.

Demeter Lázár Katalin drámapedagógus előadásának címe Drámajátékok, kreativitás a tehetséggondozásban volt. Ehhez híven közös játékba és éneklésbe vonta be a hallgatóságot. Négy kisebb drámagyakorlatot mutatott be, amit jól hasznosíthatunk a gyerekek körében.

„A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható. Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal. Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be.” Ezzel a Kodály Zoltán idézettel emelte ki a zene fontosságát.

A drámajáték olyan kompetenciákat mozgat meg, amelyek a tehetséget növelik. Fontos ebben a pedagógus és a könyvtáros szerepe. A képességek kifejlesztése, kiteljesedése jó érzést, Flow élményt nyújthat, ami nagyon fontos. A drámajáték célja: figyelem, gondolkodás, emlékezet, kreativitás fejlesztése. A drámapedagógia a játékra épít és játszva tanít, pozitív irányba fejleszti a gyermek önképét, a szituációk által felkészíti az életre, megtanulja a feszültségeket kezelni. A foglalkozásokon keresztül meg lehet ismertetni velük a művészeteket. Jó ötleteket adott könyvtári gyakorlatban való megvalósításukhoz. Pl. a foglalkozásokon körben helyezük el a székeket vagy párnákat, hogy legyen elegendő hely és tudjunk figyelni egymásra, álljanak rendelkezésre vizuális eszközök, legyen tükör a falon. A mesék feldolgozásába vigyük be a papírszínházat, bábozást, néptáncot, zenét. A cselekvéses tanulás sokkal hatékonyabb. Kihangsúlyozta a képzés fontosságát. Aki drámapedagógiával foglalkozik, végezzen el különböző szakképzéseket, akár egy tanfolyamot is!

Detre Zsuzsa pedagógiatanár, tehetségfejlesztő szaktanácsadó előadásának címe: A diagnózis: digitális bennszülött volt. Ebből már sejthető, hogy a felnövekvő nemzedék, a digitális generáció a téma. A tehetség tényét az adottságokon kívül befolyásolja a család, az iskola, a kortársak és a társadalom is. Ez minden korra igaz, erre a felgyorsult információs-technológiai fejlődésű korra is. Paradigmaváltásra van szükség. **Minden fejben dől el?** A megváltozott környezet, a felgyorsult információfeldolgozás, az agyi struktúrák változása okai a hanyatló írásbeliségnek is. A virtuális világ, a virtuális képességek kerültek előtérbe. Az előadó taglalta a tüneteket a kognitív funkciókban, a szociális kompetenciákban és a személyiségben a különböző tanuláselméleteken keresztül. A hálózatalapú tanulásban nem használjuk az agy nagy részét, amit nem használunk, az idővel el is hal. A tehetséggondozás célja a tehetség kibontakoztatása a társadalmi megtérülés reményében. **Minden fejben dől el!**

Digitális generáció vagy degeneráció? (Gyarmathy Éva)

Hipotéziseken keresztül mutatta be

- a gyermekkor olvasást támogató környezeti hatásai befolyásolják a későbbi olvasási szokásokat
- a könyvtár olvasóvá nevelő szerepét nem befolyásolják a megváltozott környezeti tényezők
- a digitális bennszülött csak digitális tartalmakra kíváncsi
- a digitális generáció logikai-elemző gondolkodását felváltja a vizuális, intuitív információfeldolgozás
- a digitalizáció előrehaladtával nem lesz szükség könyvtárakra.

Mindezek szövegményei, hogy a könyvtár helyett inkább interneten keresgélnek.

Javasolt terápiás lehetőség könyvtárosok számára:

„**A digitalizációs programok fejlesztése** lehetőségeket kínál a nyilvános könyvtárak számára, hogy elérjék azokat a polgárokat is, akik korábban nem használták szolgáltatásaikat, és bátorítsák a lakosságot, hogy váljanak aktív, gyakorlott résztvevőivé és használójává napjaink behálózott világának.

Bizonyítható, hogy ebben az új világban a tartalombirtoklás, és az új tartalmak létrehozásának képessége a fejlődés kulcsa.” (<http://ki.oszk.hu/pulman/dg/digitalizacio.html>)

Lászlóné Bauer Nóra a pécsi Minerva Könyvtár Egyesülettől beszámolt a saját tapasztalataikról, a könyvtár tehetségpontként működéséről, a pályázat nehézségeiről és eredményeiről. A TÁMOP pályázat nehézségeit a tapasztalat hiányában, az idő rövidegében, a túlzott adminisztrációban látta, hiszen elsőként kapcsolódtak be könyvtárként a programba, és 6 hónap alatt kellett megvalósítaniuk a vállalt tevékenységeket. Eredmények közé sorolható, hogy bekerültek egy hálózatba, új tehetségpontokat hoztak létre, részt vehettek ingyenes továbbképzéseken. Baranyában nagyon sok a kistelepülés, nyilvános könyvtár 18 helyen van, 224 településen könyvtári szolgáltató helyként, 59 településen 2 könyvtárbusz segítségével szolgálatnak. Ezekben a községekben ez az egyetlen kulturális intézmény.

Amit minden könyvtár megtehet, külön ráfordítás nélkül:

- információ-szolgáltatás a tehetségszolgáltató programról, a Tehetségpontokról és szolgáltatásokról
- alulteljesítő tehetségek felismerése és megfelelő helyre irányítása: gyermekkönyvtárosok szerepe
- tehetséggondozó programok befogadása

A könyvtár tehetségpontként, nem iskolai keretben, kötetlenebb feltételekkel végezheti a tehetséggondozást. Az alulteljesítő tehetségeket felzárkóztathatja biblioterápiával, az olvasás megszerettetésével. Kapcsolatot ápolhat iskolákkal, pl. közös tehetségnap szervezésével, ezzel is több esélye lesz az olvasóvá nevelésre. Tanulás-, kutatás-módszertani segítséget nyújthat diákoknak, mentoroknak, szülőknek, hiszen az állománygyarapításnál lehetősége van tehetséggondozó gyűjteményrészek kialakítására. Az új funkció növelheti a könyvtár presztízsét is.

Végül megemlítette, hogy könyvtáruk régóta tehetségpont, kedvező körülmény, hogy Pécshez fűződik Weöres Sándor, Csorba Győző, Tüskés Tibor, Csuha István, Pálincás György neve.

Készítette:

Bánhidi Csabáné

Vörösmarty Mihály Könyvtár